

FOGALOMTÁR

a Pénz- és tőkepiacok tárgyhoz

- Adósságszolgálat** (Service of debt) → Az államadósság utáni tőketörlesztési és a kamatfizetési kötelezettségek teljesítése. Mértékét az adósságszolgálati ráta fejezi ki.
- Adósságszolgálati ráta** (Rate of debt service) → Az államadósság utáni tőketörlesztési és a kamatfizetési kötelezettségek aránya a GDP vagy az export százalékában.
- Aktíva, eszköz (Asset)** → Aktíva, vagyontárgy, eszköz, a tulajdonos vagyonának eleme. Lehet reál és pénzügyi aktíva.
- Alaptőke** (Equity capital; Issued stock) → A részvénytársaság alapításakor jegyzett részvények teljes névértéke, az általuk kifejezett pénztőke.
- Államadósság** (Public debt) → Az állam adott időpontban fennálló tartozása külföldi vagy belföldi magánszemélyekkel, vállalkozásokkal, pénzintézetekkel, gyakran egy másik állammal szemben, amely alapvetően kötvények és rövid lejáratú hitelek formájában jelenik meg.
- Államcsőd** (State bankruptcy) → Az államcsőd az állam fizetéseképtelensége, az állami kifizetések teljes vagy részleges megszüntetése.
- Állami értékpapírok** (Gilt edged securities) → A kincstárjegy (Treasury bill) kivételével minden forgalomképes, az értéktőzsdén forgatható állami kibocsátású értékpapír. Nagy részüket határozott időtartamra bocsátják ki, de létezik lejárat nélküli értékpapír is. Névértékük függvényében általában fix kamatot biztosítanak.
- Állami pénzügyek** (Public finance) → Az állami költségvetés, a kormányzat bevételeinek és kiadásainak összessége. A kormányzat a pénzügyi folyamatokkal az erőforrások hatékonyabb, a jövedelmek méltányosabb allokációját kívánja elősegíteni, megvalósítani a gazdasági folyamatok stabilizálása mellett (allokációs, redisztribúciós és stabilizációs funkció).
- Államkötvény** (Gilt edged stock) → A kincstárjegyek kivételével minden, az értéktőzsdén forgalmazható, többnyire fix kamatozású állami kibocsátású adóslévél.
- Alulértékelt valuta** (Undervalued currency) → Olyan valuta, amely esetében a hivatalos árfolyamot az egyensúlyi árfolyam alatt rögzítették.
- Apport** (Apport) → Gazdasági társaság alapításakor az alapítók nem pénzbeli hozzájárulása a társaság vagyonához. Lehetnek dologi javak, vagyoni értékű jogok, szellemi alkotások stb.
- Aranystandard** (Gold standard) → Az állam bárki számára - rögzített árfolyamon - garantálta a nemzeti valuta aranyra történő beváltását, vállalata a forgalomban lévő pénzmennyiség és az aranytartalékok arányának fenntartását. A rendszer 1871-től az I. világháborúig funkcionált.
- Arbitrázs** (Arbitrage) → Adott áru, vagyontárgy, valuta vagy pénzügyi eszközök különböző piacain egy időpontban többnyire eltérő árak érvényesülnek, az ebből adódó profitszerzési lehetőséget igyekeznek kihasználni az arbitrázs-

műveletekkel. Egy időben vásárlásokat és eladásokat bonyolítanak, az árkülönbszetekből adódó nyereség reményében.

Árfolyam (Exchange rate) → Egyik ország valutájának ára egy másik ország valutájában kifejezve. A teljesen átváltható (konvertibilis) valuták árfolyamát a devizapiacok alakítják ki. Minden valuta árfolyamát kifejezik a tartalék- vagy kulcsvalutában, ezek segítségével valósul meg az árfolyamok összehasonlítása.

Árfolyamkockázat (Exchange rate risk) → A pénzügyi befektetők amiatt bekövetkező kockázata, hogy a befektetésük alapját jelentő fizetőeszköz paritása a többihez viszonyítva romlik.

Árfolyammarzs (Margin of exchange rate) → Az értékpapír vételi és eladási árának különbsége.

Árfolyamnyereség (Capital gains) → A kamatláb süllyedése következtében az értékpapírokban tartott vagyon hozama relatíve nő a vagyon pénzben tartott hányadának hozamához képest, ezért a vagyontartók igyekeznek értékpapírokat vásárolni. Az értékpapírok piacán megnövekvő kereslet azok árfolyamának emelkedéséhez vezet.

Árfolyam-nyereség arány (Price per earning; P/E) → A mutató kifejezi, hogy a részvény árfolyama a várható nyereségből hány év alatt térül meg. A különböző ágazatok átlagos P/E értékeinek differenciái tükrözik az ágazatok várható kockázatait. Fontos információ a befektetők számára egy adott vállalat és az ágazat egészének P/E értékében mutatkozó eltérés. Az egyes tőzsdéken forgó részvények átlagos P/E mutatói között a részvényt piacok eltérő kockázatai is jelentős különbséget idéznek elő.

Árfolyam-politika (Exchange rate policy) → A valuta piaci árfolyamának befolyásolása a gazdaságpolitikai célok és a devizapiaci egyensúly érdekében.

Árfolyamveszteség (Capital loss) → A kamatláb növekedésének következtében az értékpapírokban tartott vagyon hozama relatíve csökken a pénz formájában tartott vagyონrész hozamához képest, ezért a vagyontartók igyekeznek megszabadulni értékpapírjaiktól. Az értékpapírok piacán megnövekvő kínálat azok árfolyamának csökkenéséhez vezet.

Árnyékvaluta (Shadows currency) → Hiperinfláció által sújtott országokban a nemzeti valuta fokozatosan kiszorul a pénzfunkciókból (vagyontartási, fogalmi, fizetési és elszámolási eszköz funkció), szerepét általában valamelyik kulcsvaluta veszi át.

Árstabilitás (Price stability) → Változatlan vagy nagyon alacsony - 2 százaléktól elmaradó - mértékben változó árszínvonal, mely nem játszik érezhető szerepet a gazdasági aktorok fogyasztási, beruházási és portfólió-döntéseinek meghozatalában.

Árupénz (Commodity money) → A közvetett csere kialakulásával, fejlődésével jelent meg, ezzel bonyolódott az áruk adás-vétele. Több válfaját ismerjük: az ékszerpénzeket (gyöngy, korall, elefántcsont stb.), a használati pénzeket (pl. sókocka; horog, nyílvevessző), a fontos exportcikket (szőrme, teatégla), illetve a vagyon fontos megjelenési formáit (marha). Az árupénzből fejlődött ki a nemesfém-ből készített érmepénz.

Árutőzsde (Commodity market; exchange) → A szabványos, helyettesíthető tömegtermékek piaca. Az általános árutőzsdéken sokféle tömegtermék

forgalma bonyolódik, ezzel szemben a speciális árutőzsdéken csak néhány áru fajta adásvétele megy végbe (fémtermékek, gabonaféleségek). Az árutőzsdéken a termék fizikailag nem jelenik meg, az ügyleteket a létezésüket és minőségüket bizonyító dokumentumok alapján kötik meg.

Átláthatóság, transzparencia (Transparency) → A jegybanki működés átláthatósága a gazdaság szereplői számára. A transzparens működés elősegíti, fokozza a gazdasági aktorok bizalmát a célkitűzések megvalósíthatóságában, hozzájárul a monetáris politika hitelességének kialakításához.

Azonnali piac (Promt, spot market) → A Szerződéskötéssel azonos időben valósul meg a teljesítés.

Bankjegykibocsátás (Emission) → A jegybank bankjegykibocsátása, amely műveletet törvény által biztosított monopólium alapján végzi.

Bankjegy-kibocsátási monopólium (Monopoly of note issue) → A modern gazdaságokban a jegybank kizárólagos joga a bankjegyek forgalomba hozatala.

Bankközi pénzpiac (Inter-Bank Market) → A pénzügyi intézmények egymás közötti tranzakcióinak összefoglaló elnevezése, amely műveleteket elsősorban a rövid távú likviditás és a viszonthitelezés céljából valósítanak meg.

Bankváltó (Bank bill) → A kereskedelmi bankok által kiállított váltó, ebből fejlődött ki a bankjegy.

Befektetés (Investment) → Jelenbeli pénzbeli ráfordítás jövőbeli pénzbeli hozam, előny, nyereség elérése érdekében.

Befektetési alap (Investment fund; Unit trust) → Jogi személyiséggel rendelkező vagyontömeg, amelyet a vagyonkezelő a befektetési jegyekért befolyt tőke allokálásával alakít ki.

Befektetési jegy (Investment fund shares) → A befektetési alapok által sorozatban kibocsátott átruházható értékpapír.

Befektetési, tartási időszakra eső hozam (Holding period return) → A befektetés időszaka alatt realizálható bruttó jövedelem.

Begyűrűzési hatás (Exchange rate pass-through) → A nemzeti valuta-árfolyam változásának a belföldi árakra gyakorolt hatását fejezi ki. Az átgondolt, koherens a monetáris politikának fel kell mérnie az árfolyam-begyűrűzés várható mértékét és időtávját.

Belső értékkel rendelkező pénz (Intrinsic value of money) → Alapvetően a marxista közgazdaságtanra jellemző pénzfelfogás, mely szerint a nemesfémből készült pénz értékét - a többi áruéhoz hasonlóan - az újraelőállításához társadalmilag szükséges munkamennyiség határozza meg. A munkatartalom, mint közös összetevő, közös jellemző teszi az irányzat szerint alkalmassá a pénzt az áruk értékének mérésére (lásd: értékmérő funkció).

Bemutatóra szóló értékpapírok (Bearer securities) → Az értékpapírhoz fűződő jogosítványokat az aktuális tulajdonos, a papír „bemutatója” gyakorolja. Az értékpapír tulajdonjoga könnyen átruházható.

Bennfentes információ (Inside information) → Még nyilvánosságra nem hozott, de nyilvánosságra kerülésekor az értékpapír árfolyamát jelenősen befolyásoló információ.

Betéti kamatláb (Deposit-rate) → A pénzügyintézetek által a náluk elhelyezett betétekért (passzív bankműveletek) fizetett kamat százalékos aránya.

Budapesti Értéktőzsde (Budapest Stock Exchange) → 1864-ben kezdte meg működését, kezdetben értékpapír-tőzsdéként. 1868-tól Budapesti Áru- és Értéktőzsde (BÁÉT) elnevezéssel folytatta tevékenységét. Az első komoly megrázkódtatás 1873-ban ment végbe. 1913-ben már közel félszáz értékpapír adásvétele zajlott, az éves forgalom mintegy egymillió értékpapírra terjedt ki. Bár 1914-ben bezárták, a kereskedés folytatódott más helyszíneken, sőt a kötések száma négy év alatt hétszeresére emelkedett. 1948. május 25-én hivatalosan is feloszlatták a Budapesti Áru- és Értéktőzsdét, csak 1990 júniusában alakult meg újra a Budapesti Értéktőzsde. Származékos piaca 1995 óta működik, amelyen határidős és opciós ügyletek mennek végbe. 2002-ben alakult át részvénytársasággá (2006-tól Zrt). 2004-ben a Bécsi Tőzsde és osztrák bankok többségi részesedést vásároltak. A Budapesti Árutőzsdével történő egyesülés követően tömegárú adásvétele is zajlik a BÉT-en. A BÉT 2010-től tagja a CEESEG AG Holdingnak, amely 68,8 százalékos részesedést. A holding 100%-os részesedéssel bír a bécsi, 92,74%-ossal a prágai és 99,85%-ossal a ljubljanoi tőzsdén. A régió értékpapír kereskedésének közel kétharmada megy végbe ezeken a tőzsdéken.

Csekk (Check) → Készpénzkímélő fizetési eszköz, amellyel tulajdonosa a számláját vezető hitelintézetet kifizetésre szólítja fel.

Csúszó árfolyam-változtatás (Crawling peg) → A deviza-árfolyam szabályozásának az a módszere, amely a célzott módosítást egy bizonyos időszakra elosztva, meghatározott egymást követő időszakokban (hetente, havonta stb.) előre meghatározott, egyenlő lépésekben valósítják meg.

Dematerializáció (Dematerialisation) → Az értékpapírok nyomtatott formában történő kibocsátása nem kötelező.

Devizapiaci intervenció (Foreign exchange market intervention) → A devizapiaci intervenció során a jegybank devizavásárlással vagy -eladással befolyásolja a hazai valuta árfolyamát. Sávós árfolyamrendszer alkalmazása esetén a jegybanknak interveniálnia kell, ha a valuta tényleges árfolyama kilép a meghatározott sávból. A beavatkozás hatására megváltozik (devizaeladáskor csökken, devizavásárláskor növekszik) a gazdaságban levő bankjegy tömege (monetáris bázis) és a teljes pénzkínálat. Utóbbi hatására a valuta árfolyama visszakerül a sáv határain belülre. Spekulációs támadás esetén a kiáramló - egyébként a pénzforgalomban nem kívánatos - bankjegy-mennyiség hatása sterilizációval ellensúlyozható.

Devizapiacok (Foreign exchange markets) → Valutákat forgalmazó piacok, amelyeken az átváltható, konvertibilis valuták árfolyamát azok kereslete és kínálata határozza meg.

Diszkont értékpapír (Discount securities) → Nem kamatozó, névérték alatti árfolyamon kibocsátott, névértéken visszavásárolt értékpapír.

Diverzifikáció (Diversification) → A kockázat csökkentésének módszere, amellyel a befektetni kívánt összeget megosztjuk több befektetési eszköz között.

Egyéni megtakarítás (Personal saving) → Az egyén (háztartás) jövedelmének az a része, amelyet nem fogyasztásra fordít.

Egy részvényre jutó eredmény (Earning per share; EPS) → A részvénytársaság eredményének és a részvények számának hányadosa.

Egyszintű bankrendszer (One-tier banking system) → A jegybank közvetlen hitelkapcsolatban van a vállalatok és a lakosság széles körével, teljesíti

megbízásaikat. A volt szocialista országokban a gazdálkodás egy időszakát jellemezte.

Ellenőrző (irányító) pakett (Hold of controlling share; Controlling packet) → A szavazati jogot biztosító részvényeknek az a hányada, amelynek birtokosai a részvénytársaság közgyűlésén képesek elképzeléseiket elfogadtatni. Ez alacsonyabb lehet a matematikai alapon meghatározható többségi aránynál, mert a részvénytulajdonosok egy része általában nem jelenik meg a közgyűlésen, illetve más részvénytulajdonosok is támogathatják az ellenőrző pakett birtokosainak javaslatait. Amennyiben egy gazdasági társaság vásárolja meg más részvénytársaságok ellenőrző pakettjét, holding társaság jön létre.

Elsődleges értékpapírpiac (Primary market) → Az értékpapírok vásárlása jegyzés alapján, közvetlenül a kibocsátótól történik.

Elszámolási eszköz versus értékmérő funkció (Accounts function vs standard of value of money) → A klasszikus közgazdák egy része – főleg a marxizmus – a nemesfém-alapú pénzrendszerekben a pénz kiemelt jelentőségét belső értékével magyarázta. A belső érték alapja – Pettytól kezdődően – a pénzérme előállításához szükséges munkamennyiség. E felfogás szerint a pénz – mivel maga is érték – képes mérni az áruk értékét. A klasszikus közgazdák többsége azonban (többek között J. Bodin, D. Ricardo stb) – még az objektív értékelméletek hívei is – a mennyiségi pénzelmélet alapján álltak, mely szerint a pénznek nincs belső értéke. Ez esetben a pénz nem képes értékmérésre, csak a reálnagyságok pénzbeli kifejezésére. A modern közgazdaságtan közel egy évszázada nem értelmezi az érték kategóriáját sem az áruk, sem a pénz esetében, tehát nyilván értelmetlen a pénz értékmérő funkciója is. A pénz elszámolási eszköz, számbavételi eszköz funkciója viszont nagyon gyakori, lényegében ez valósul meg minden esetben, amelyben árösszegekről beszélünk, anélkül, hogy pénzmozgás történne (a vállalatok üzleti terveinek készítésénél; leltár, mérleg összeállításánál; a háztartások előzetes mérlegeléseinél, hogy ki tudnak-e jönni havi bevételeikből; a lakás vagy tartós fogyasztási cikkek vásárlását megalapozó számvetéseknél stb.)

Értékmérő funkció (Mesasure of value function) → Lásd: Elszámolási eszköz versus értékmérő funkció.

Értékpapír (Securities) → Elsősorban a hosszabb lejáratú pénzügyi aktívák - részvények, kötvények, letéti jegyek, adósságlevelek stb. - összefoglaló elnevezése.

Értékpapír-aukció (Securities auctions) → Az értékpapírok nyilvános forgalomba hozásánál alkalmazott módszer, melynek során a kibocsátó a beérkezett ajánlatok közül a legkedvezőbbeket fogadja el.

Értékpapír-kibocsátás (Issue) → Magyarországon az értékpapírok kibocsátását az értékpapírtörvény szabályozza. A kibocsátás lehet: 1) zártkörű, ha meghatározott befektetők előzetes átvételi szándéknyilatkozata alapján bocsátják ki az értékpapírt, 2) nyilvános, mely esetben tájékoztató alapján, egy forgalmazó közreműködésével valósul meg a kibocsátás.

Értéktőzsde (Stock exchange) → Az a piac, amelyen az állam az önkormányzatok és a részvénytársaságok által kibocsátott – nem váltó jellegű – értékpapírok, valuták adásvétele zajlik.

Euró (Euro) → 1999-ben az Európai Unió tagországai (Dánia, az Egyesült Királyság és Svédország kivételével) a tagországok közötti elszámolások bonyolítására bevezették az eurót, mint elszámolási eszközt, amely 2002-től bankjegyként is funkcionál. Az eurót a tizenketteken kívül Andorra, Monaco; San Marino, Vatikán is a kezdettől alkalmazza, 2007-ben Szlovénia, 2008-ban Málta és Ciprus, 2009-ben Szlovákia, majd 2011-ben Észtország is csatlakozott az euró-övezetbe.

Európai árfolyam-mechanizmus (European Exchange Rate Mechanism, ERM) → Az Európai Monetáris Rendszer részeként, azzal egy időpontban hozták létre, amelyben az ECU bevezetésére készülő EU-tagállamnak legalább két évig tartania kellett a fizetőeszközét. A deviza az ECU-ben meghatározott árfolyama körül $\pm 2,25\%$ -ot ingadozhatott. A meghatározottnál nagyobb árfolyammozgásokat pénzügyi beavatkozások, illetve hitelügyletek voltak hivatva megakadályozni. ERM célja, hogy csökkentse az árfolyam-ingadozást és segítse a pénzügyi stabilitás megteremtését.

Európai árfolyam-mechanizmus II. (European Exchange Rate Mechanism, ERM II.) → 1997-ben az amszterdami csúcson megegyezés született a megújított árfolyam-mechanizmusról. Az ERM II-ben a deviza a belépéskor meghatározott, de indokolt esetben változtatható központi árfolyam körül $\pm 15\%$ -os sávban mozoghat. Az Európa Központi Bank hozzáférést biztosít egy rövidtávú kerethez arra az esetre, ha az árfolyamsávot védeni kellene.

Európai Gazdasági Közösség (European Economic Community) → 1957-ben a Római Egyezmény aláírásával hozta létre Belgium, Franciaország, Hollandia, Luxemburg, Nyugat-Németország, Olaszország. Célja a termékek, szolgáltatások a tőke és a munka szabad áramlásának elősegítése, a közös agrárpolitika megvalósítása, a szállítás fejlesztése. 1973-ban csatlakozott Dánia, Írország és az Egyesült Királyság. Az Európai Szabadkereskedelmi Szervezettel 1977-ben vámuniót létesítettek. 1982-ben Görögország, 1986-ban Portugália és Spanyolország is a Közösség tagjává vált. 1992-ben aláírták a Maastrichti Szerződést, amely 1993-ban lépett életbe, ekkor változott a szervezet elnevezése Európai Unióra. 1995-ben az integráció Ausztriával, Finnországgal és Svédországgal bővült, majd 2004-ben csatlakozott a „big bang” keretében Ciprus, Csehország, Észtország, Lettország, Lengyelország, Litvánia, Magyarország, Málta, Szlovákia, Szlovénia, 2007-ben pedig Bulgária és Románia. 1999-ben az akkori tagországok (Dánia, az Egyesült Királyság és Svédország kivételével) bevezették az eurót mint elszámolási eszközt, amely 2002-től bankjegyként is funkcionál. Az eurót a tizenketteken kívül Andorra, Monaco; San Marino, Vatikán is a kezdettől alkalmazza. 2007-ben Szlovénia is bevezette az eurót.

Európai Központi Bank (European Central Bank, ECB). → Az EKB a Gazdasági és Monetáris Unió jegybankja 1998. 06. 01-én kezdte meg működését. Alapvető feladata a közös monetáris politika alakítása, végrehajtása. A monetáris politika intézményei és szereplői az EKB-n kívül a tagországok nemzeti jegybankjai, valamint az Európai Bankok Központi Rendszere.

Európai Monetáris Rendszer (European Monetary System; EMS) 1979-ben hozták létre a tagállamok valutái közti árfolyam-ingadozás mérséklése és a közös

pénzegységben történő elszámolás biztosítása érdekében. Ennek keretében döntöttek a párhuzamos valuta, az európai valutaegység (European Currency Unit; ECU) bevezetéséről, amelyet az euró bevezetéséig használtak.

Európai Monetáris Unió (European Monetary Union; EMU) → 1990. 07. 01. fektették le az EMU alapjait, a tagországok közötti tőke mozgás liberalizálása, a verseny elősegítése, az elszámolások megkönnyítése érdekében. 1992-ben azonban a font és a líra kilépett az EMS-ből, ezért 1993-ban kényszerűségből +/- 15%-ra szélesítették ki az ERM árfolyamsávját. Már 1992. 02. 07-én aláírták a maastrichti szerződést. Ebben lefektették a teljes monetáris unió és az egységes valuta létrehozásának elveit, kialakításának menetrendjét. Ekkor határozták meg a belépéshez szükséges konvergencia-kritériumokat. 1999. 01. 01-én megszületett az euró, számlapénz formájában. 2002. 01. 01-én érték és bankjegyek tizenkét ország bevezette az eurót. A tagok száma azóta tizenhétre emelkedett.

Európai Újjáépítési és Fejlesztési Bank (European Bank for Reconstruction and Development, EBRD) → Az intézményt 1990 áprilisában hozták létre régiók országainak a nyitott piacgazdaságra történő átmenetének elősegítése, a magán- és az egyéni vállalkozások ösztönzése céljából.

Európai valutaegység (European Currency Unit; ECU) Az Európai Monetáris Rendszer keretében létrehozott párhuzamos valuta, amelyet az euró bevezetéséig használtak. Árfolyamát a tagállamok valutaárfolyamainak súlyozott átlagaként határozták meg.

Fedezetlen eladás (Short sales) → Olyan áru vagy pénzügyi eszköz eladása a határidős piacokon, amelynek a kontraktus megkötésekor nincs birtokában az eladó.

Fizetési eszköz funkció (Means of payment) → A pénz a fizetési eszköz funkciója esetén az áruk és szolgáltatások, illetve a pénz mozgása időben szétválik, gyakran árumozgástól független pénzmozgások mennek végbe (pl. adók, illetékek, jóléti transzferek fizetése; hitelek felvétele és törlesztése; szabálysértési bírságok kiegyenlítése stb.)

Forgalmi eszköz funkció (Medium of circulation function) → A pénz a forgalmi eszköz funkciójában az áruk és szolgáltatások forgalmát bonyolítja, közvetíti. Ennek során az áru- és pénzmozgás egy időben, egymással szemben (készpénz-kímélő fizetési módok esetén a szabályok biztosította késéssel) valósul meg.

Forgalomban levő pénzmennyiség (Stock of money in the hands of the public; money-supply) → Lásd: pénzkínálat.

Forgási sebesség (Velocity of circulation, money) → Lásd: pénz forgási sebessége.

Forró pénz, spekulációs tőke (Hot money) → A kedvező kamat (kamatprémium) az adott országba vonzza a spekulációs tőkét, javítva ezzel az ország nemzetközi fizetési mérlegét. Addig marad, amíg másutt nem válnak előnyösebbé a feltételek, emiatt nagyfokú bizonytalanságot eredményez. A forró tőkét gyakran nevezik karvalytőkének.

Forward, határidős ügyletek (Forward) → Nem standardizált határidős tőzsdén kívüli ügylet, kereskedés. Áruk, valuták vagy értékpapírok egy meghatározott időpontra vonatkozó szerződéses adásvétele, a szerződés rögzíti a két fél által kialakított árat is.

Futamidő (Term) → Az az időszak, amelyre a kibocsátó az értékpapírban megtestesülő kötelezettséget vállalta.

Határidős ügyletek, futures (Futures) → Centralizált, határidős tőzsdei ügyletek, tőzsdei kereskedés. Áruk, valuták vagy értékpapíroknak egy meghatározott időpontra vonatkozó szerződéses adásvétele, a szerződés rögzíti az árat is. A szereplők nem ismerik egymást. Lejáratkor ritkán történik teljesítés, általában a szerződéskötéskor és a lejáratkor érvényes ár különbségét számolják el. Erős tőkeáttétel jellemzi, azaz a tranzakció megkötéséhez elegendő a szerződéses összeg 2-4 százaléka megfelelő tőke. A határidős ügyletek egy része tőzsdén kívül kerül megkötésre (forward határidős ügylet)

Hitelképesség (Creditability) → A hitelt igénylő vállalkozások, szervezetek, háztartások megfelelése azoknak a kritériumoknak, amelyek valószínűsítik, hogy tudja fizetni a hitel törlesztésének esedékes részleteit, illetve annak kamatait. A hitelképesség függ a hiteligenylő megelőző időszakban folytatott gazdálkodásától, jövedelmeitől, (ingatlan)vagyonától, más gazdasági szereplők garancia-vállalásától stb.

Hozam (Yield) → A befektetési eszköz által eredményezett, a befektetési időszak alatt realizálható folyó jövedelem és a befektetési eszköz árváltozásának eredője.

Immateriális javak, tőke (Intangible assets, capital) → Fizikai javakban meg nem testesült, forgalomképes tőke, amely tartósan szolgálja a vállalat tevékenységét. Ebbe a csoportba tartoznak a vagyoni értékű jogok, a szellemi termékek, a vállalat jó hírneve (good will), a szabadalmak és az átszervezés aktivált értékei stb.

Infláció (Inflation) → Az általános árszínvonal tartós emelkedése, a pénz vásárlóerejének csökkenése, az idő dimenziójában. Nem minősül inflációnak a rövid időszakot jellemző, konjunkturális áremelkedés.

Jelzáloglevél (Mortgage) → Hosszú lejáratú kötvény, melyet a jelzálogbank bocsát ki a törvényes előírásoknak megfelelő formában. A jelzáloglevél névre szóló, átruházható, forgalmazható értékpapír. A jelzáloghitel szerződésekben rögzített követelések alapján bocsátják ki, amelyeket értékpapírrá transzferálnak. A jelzáloglevél tulajdonosa közvetve hitelt nyújt, amelyet a pénzintézet kezel.

Kamara haszna seigniorázs (Seigniorage) → Történelmileg a pénzverdébe vitt nemesfémre kivetett adó, amely a pénzverés költségein kívül tartalmazott bizonyos többletet is (felségjogi díj). Ma az állam pénzkibocsátással, pénzteremtéssel szerzett bevételeinek összessége. Kiemelten fontos azokban az országokban, amelyek valutáját más államok jegybankjai tartalékként kezelik, a kibocsátott bankjegyért ily módon reáljavakhoz jutnak.

Kamat (Interest) → A (pénz)kölcsön használatának ára, a használatért fizetett ellenszolgáltatás. A neoklasszikusok szerint a kamat reálnagyság (a tőke határtermelékenységén alapul), Keynes elméletében viszont nominális érték (a spekulációs pénzkereslet és pénzkínálat határozza meg).

Kamatprémium (Interest rate premium) → A kamatprémium az országok közötti tőkemozgások egyik magyarázatául szolgáló fogalom. A nemzeti valutában lévő tőke hozamának és más valutákban, külföldön tartott tőkék hozamának a

különbsége. A kamatprémium érdekében hajlandók a pénztulajdonosok pénzüket a dollár vagy euró befektetésekhez képest kockázatosabb nemzeti valutába (forintba) fektetni.

Kapitalizáció (Capitalization) → Tőzsdei kapitalizáció, tőkésítés. 1) Egy tőzsdére bevezetett cég összes részvénye árfolyamértékének összege. A vállalatok egy része többféle részvényt bocsát ki, ezek strukturált tőkésítésűek. 2) A tőzsdére bevezetett összes vállalatra is meghatározható a részvények árfolyamainak összege. A gazdaság fontos mutatója a teljes tőzsdei kapitalizáció és a GDP aránya. Ez például az USA gazdaságában 100 % fölötti érték.

Kemény valuta (Hard currency) → A 20. század nagy részében aranyra vagy tartalékvalutára (dollár, font) beváltható valutát értettek a kategórián, az utóbbi évtizedekben olyan valutát jelöl, amely iránt túlkereslet mutatkozik.

Készpénz, valuta (Currency) → Szűkebben egy országban a forgalomban levő pénzürmék és bankjegyek mennyiségét jelöli. Az angol nyelvű szakirodalom az utóbbi időben átvette a köznyelvből a „Cash” kifejezést. Tágabb értelemben egy ország valutáját értjük rajta.

Készenléti hitel (Standby credit) → Valamely tagországa számára az IMF által nyújtott kedvezményes kamatozású, rövidtávú hitel a fizetési mérleggel kapcsolatos problémák kezelésére. A hitelszerződés alapját képező gazdasági program működését ellenőrzik, a hitel folyósítása részletekben, a rögzített feltételek teljesülése esetén történik.

Kincstárjegy (Treasury bill) → Lényegében kincstári váltó, egy év futamidőnél rövidebb időszakokra bocsátják ki.

Kivezetés (Terminals on the stock exchange) → Egy részvénytársaság tőzsdei kivezetése akkor valósulhat meg, ha a közgyűlés napirendi pontján szereplő javaslatot a részvényesek 75% plusz egy szavazattal elfogadják. Ebben az esetben a kivezetést kezdeményezőnek kötelező vételi ajánlatot tennie a többi részvényes papírjaira.

Kockázat¹ (Risk) → Annak valószínűsége, hogy egy vállalat adott gazdasági környezetben a szokás és tapasztalat szerint megfelelő eszközök felhasználásával sem éri el kitűzött célját. Feltesszük, hogy az adott gazdasági környezetben meghatározható vagy felmérhető egy gazdasági esemény bekövetkezésének valószínűsége illetve valószínűség-eloszlása.

Kockázat² (Risk) → Egy pénzügyi eszköz tényleges és anticipált hozama közötti eltérés kialakulásának valószínűsége.

Kockázati prémium (Risk premium) → A nagyobb kockázattal járó befektetések vállalását motiváló többlet-hozam.

Kockázatkerülő magatartás, kockázatelutasítás (Risk aversion) → Azt a gazdasági szereplőt tekintjük kockázatkerülőnek, amelyik akkor sem vesz részt egy bizonytalan kimenetelű befektetésben, tranzakcióban, ha az esetleges veszteség és/vagy nyereség számszerűleg megegyezik.

Konzolidált államháztartás (Consolidated finances) → Az államháztartás pénzmozgásainak olyan számbavétele, amely az alrendszer közt végbemenő ügyleteket figyelmen kívül hagyja.

- Kormányzati adósság** (Government debt) → A kormányzat adósságállománya rövid lejáratú értékpapírok vagy államkötvények formájában. Nem számít bele a kvázi kormányzati intézményeknél (pl. jegybanknál) levő kötvényállomány.
- Költségvetés** (Budget) → Egy gazdálkodó szerv - vállalat, háztartás, állam - tervezett bevételeinek és kiadásainak szembeállítása, egy adott meghatározott időtartamra (általában egy évre) vonatkozóan.
- Költségvetési hiány** (Budget deficit) → Az államháztartás bevételeket meghaladó kiadása. A kormány bevételei között nem szerepelhetnek a felvett hitelek. A hiány GDP-hez viszonyított nagysága alapvető fontosságú jellemzője a kormány gazdálkodásának. A maastrichti kritériumok a hiány elfogadható mértékét három százalékban határozzák meg.
- Kötvény** (Bond) → Elterjedt, tág értelmezésben a minden fix kamatozású értékpapír ebbe a kategóriába tartozik.
- Közkezhányad** (Free Float) → Egy tőzsdére bevezetett részvénytársaság részvényeinek az a hányada, amely olyan, nem stratégiai befektetők, tulajdonosok birtokában van, akik egyenként a részvények öt százalékánál kisebb pakettel rendelkeznek. (Magyarországon az öt százalékos határt átlépő tulajdonosoknak bejelentési kötelezettségük van.)
- Kulcsvaluta** (Vehicle currency) → A világkereskedelemben, a legnagyobb devizakereskedelmi központokban a tranzakciók nagy részét néhány valutában - dollár, euró - bonyolítják. A különböző nemzeti valuták tulajdonosai üzletkötéseik lebonyolítása előtt saját valutájukat ezekre váltják át.
- Kvázipénz** (Near money) → Kockázatmentesen és könnyen pénzre váltható aktívák. Nem valóságos pénz, hanem pénzre szóló követelés. Azoknak a betétszámláknak az egyenlegei, amelyekben nem bonyolódik le pénzmozgás, hanem a felhalmozás eszközei, mint a határidős-, a takarékos és a devizaszámlák.
- Látra szóló betét** (Demand, or sight deposits) → Pénzügyi intézményekben elhelyezett betét, amellyel tranzakciók bonyolíthatók. Tetszőleges időpontban, előzetes bejelentés nélkül felvehető, fölöttük csekkkel rendelkezhet a betétes.
- Leszámítolás** (Discounting) → Egy jövőben esedékes bevételek és kiadások átszámítása mai értékükre, jelenértékükre. A jelenérték meghatározása során az adott összeget osztjuk a diszkonttényezővel ($1+i$; a kifejezésben i a kamatláb együtthatós formája). A módszert különféle projektek értékelésénél, értékpapír- és valutaárfolyamok meghatározásánál, kereskedelmi váltók leszámítolásánál alkalmazzák. Utóbbi esetben a kereskedelmi bankok a váltó benyújtójának a váltó jelenértékét, azaz a váltón szereplő összegnek a váltó lejáratáig esedékes kamattal csökkentett értékét folyósítják.
- Letéti jegy** (Certificate of deposit) → Banki dokumentum a betét elhelyezéséről egyben ígervény annak a bemutató számára, meghatározott időpontban történő folyósítására. Egyszerű átruházhatósága következtében likvid vagyontartási forma. A múlt század második felében terjedt el használata.
- Maastrichti konvergencia-kritériumok** (Maastricht convergence criteria) → A nemzeti valuta árfolyamának stabilitása, a fenntartható költségvetési pozíció és a kamat-konvergencia. Ezek a monetáris kritériumok intenzív verseny esetén meghatározzák a reálfolyamatokat, ezért végeredményben a reálkonvergenciát segítik elő.

Maginfláció (Core inflation) → Az infláció speciális mérőszáma, amelyet a statisztika megtisztít a legváltozékonyabb és a monetáris politikától leginkább független termékek és szolgáltatások (idényjellegű élelmiszerek-, üzemanyagok-, gyógyszerek) áralakulásának hatásától.

Másodlagos piac (Secondary market) → Azok a piacok, amelyeken már korábban forgalomba hozott értékpapírok adás-vétele megy végbe. Ezeken bárki megjelenhet vevőként, illetve eladóként, elősegítve ezzel a megtakarítások likviditását.

Mennyiségi pénzelmélet (Quantity theory of money) → A közgazdasági vizsgálatok egyik központi kérdése mindig is a pénz vásárlóerejének alakulása volt. Ennek leginkább elfogadott magyarázata a mennyiségi pénzelmélet, amelynek modern változatát I. Fisher fogalmazta meg 1911-ben. Alapjának a pénzforgalmi egyenlet tekinthető: $M * V = T * p$. A forgalomban levő pénzmennyiség (M) minden egysége egy adott időszak alatt többször cserél gazdát, ezt fejezi ki a pénz forgási sebessége (V). Az ily módon „megtöbbszöröződött” pénzmennyiség bonyolítja le az áruk és szolgáltatások adásvételét (T), a kialakult egyensúlyi árak (p) mellett. Mivel a neoklasszikus felfogás szerint T megfelel a potenciális kibocsátásnak, V-nek pedig tapasztalható egy egyensúlyi nagysága, amelytől csak ideiglenesen tér el, ezért az árszínvonal alapvetően a pénz mennyiségétől függ. Az árszínvonal pedig lényegében a pénz vásárlóerejének inverze, tehát a pénz vásárlóereje is a pénzmennyiség függvénye.

Monetáris feltételek (Monetary conditions) → A monetáris politika legfontosabb változói (a valuta reálárfolyama, a reálkamat), amelyek meghatározzák annak jellegét, expanzív vagy restriktív mivoltát.

Monetáris transzmissziós mechanizmus (Monetary transmission mechanism) → Az a hatásmechanizmus, amellyel a központi bank az irányadó kamatláb megváltoztatásával a piaci hozamokon és a valutaárfolyamon keresztül a gazdasági aktorok fogyasztási és beruházási döntéseit, következésképpen az infláció alakulását befolyásolja.

Nem kamatozó értékpapír (Interestless security) → Azok az értékpapírok, amelyek kibocsátáskor névérték alatti árfolyamon vásárolhatók meg, lejáratkor viszont névértéken vásárolják vissza azokat. Vásárlójuk tehát nem kamatformában realizálja jövedelmét, hanem azt a névérték és a vásárlási árfolyam különbsége határozza meg. Amennyiben a névérték alatti árfolyam számításánál figyelembe veszik a futamidőt és az érvényes kamatlábat, annyiban az eltérés pusztán formai.

Nem várt, előre nem látott infláció (Unanticipated inflation) → A tényleges inflációnak az anticipált, várt mértéket meghaladó része, zavarok, sokkok, nem várt gazdasági jelenségek miatt bekövetkező, tartósnak bizonyuló áremelkedés. A monetaristák szerint az inflációnak csak ez a része okoz gondot a gazdasági szereplők kalkulációiban.

Névérték (Nominal value) → Egy értékpapír kibocsátási („ráírt”) értéke.

Nominális horony (Nominal anchor) → A stabilizációs gazdaságpolitika által referencia-értékként meghatározott nominális makrogazdasági változó (pénzbérek, valuta-árfolyam, pénzkínálat). Ha sikerül a kiválasztott és a többi

pénzbeli változó közötti együttmozgást elérni, akkor megvalósulhat az inflációs cél.

Nominális hozam (Nominal yield) → Inflációs, de kockázatmentes környezetben elérhető hozam, amely esetben az infláció rárakódik a reálhozamra.

Nyíltvégű alap (Open-end fund) → Ezeknél az alapoknál az alap saját tőkéjének nagysága a befektetési jegyek folyamatos értékesítésével, visszavásárlásával és újraeladásával változhat. A letétkezelő a befektetési jegyeket köteles azonnal visszavásárolni.

Opció (Option) → Szerződésben rögzített jog, adott áruk vagy értékpapírok meghatározott áron történő, meghatározott határidőig megvalósítható vételére vagy eladására. Létezik eladási, vételi és kettős opció. Lényegében spekulációs ügylet, az árváltozás előnyét kívánják kihasználni, a vevő áremelkedésre, az eladó árcsökkenésre számít.

Pénz (Money) → Széles körben elfogadott és használt forgalmi, fizetési és elszámolási eszköz (értékmérő). E funkciókat a pénz kialakulásának és kifejlődésének folyamatában hosszú ideig az árupénz töltötte be (kiemelten a nemesfémek), az utóbbi évtizedekben a belső értékkel nem rendelkező bankjegy látja el ezeket a feladatokat.

Pénzbeli aktívák (Financial assets) → Ebbe a körbe tartozik maga a pénz, a kötvények, a részvények, befektetési jegyek, takaréklevelek, váltók stb.

Pénz - és tőkepiacok (Money - and capital markets) → A kölcsönös kapcsolatban álló tőkepiacokon a tőkét pénz formában kölcsönzik, illetve bankszámlapénz formájában létrehozzák. A tőkeügyletek periódusa a nagyon rövidtől a meghatározatlan időtartamig terjedhet. A szakirodalom gyakran alkalmazza azt a megkülönböztetést, miszerint az egy évnél rövidebb lejáratú pénzmozgások szinterei pénzpiacoknak, az azt meghaladó periódust átfogó mozgások összessége tőkepiacnak minősül.

Pénz forgási sebessége (Velocity of circulation, money) → A kategória azt mutatja, hogy a forgalomban lévő pénzmennyiség milyen gyorsasággal mozog a gazdaságban, azaz egy pénzegység egy meghatározott időszakban átlagosan hányszor cserél gazdát.

Pénzfunkciók (Functions of money) → A pénz az árutermelő társadalmakban több feladatkört töltött be, amelyek egy része módosult, megszűnt, új funkciók keletkeztek. A pénz hagyományos funkciói: forgalmi eszköz, fizetési eszköz, értékmérő, kincsképzési eszköz, világpénz, felhalmozási eszköz, vagyontáviteli eszköz és vagyontartási eszköz funkció.

Pénzhelyettesítők (Money substitutes) → Azok az eszközök, amelyek a pénzt forgalmi és fizetési eszköz funkcióiban helyettesítik, igény szerint átválthatók pénzre (váltó, csekk és a bankjegy is, amíg az arany vagy ezüst volt a pénz).

Pénzkínálat (Money supply; money stock) → Egy nemzetgazdaságban a pénzkínálat nagysága. Értelmezése attól függ, hogy az alapjául szolgáló pénzelmélet mit tekint pénznek. A kategória terjedelme a szűk tranzakciós pénz felfogástól kezdve magában foglalhatja a különböző vagyontartási eszköz-formákat is.

Pénzpiac (Money market) → Rövid (egy éven belüli) lejáratú értékpapírok (kincstárjegyek, váltók) adásvételének szintere.

Pénzsemlegesség (Neutrality of money) → A pénzkínálat változása nem befolyásolja a reálnagyságokat, kiemelten a kibocsátást és a reálkamatot.

Pénzteremtés (Creation of money) → Az egyes országok jegybankjait emissziós monopóliummal (kizárólag ezek az intézmények bocsáthatnak ki bankjegyet) ruházta fel a törvényhozás. A kereskedelmi bankok rendszere a jegybank előírásainak megfelelően, kötelezően letétbe helyezett bankjegyek ellenében bankszámlapénzt teremthet.

Pénzügyi eszközök (Financial instruments) → Minden adósságot, vásárlást, átutalást igazoló dokumentum, amely lehetővé teszi, hogy eladása esetén új tulajdonosa az okmány ellenében pénzhez jusson (váltók, értékpapírok, letéti jegyek).

Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete → A 2001. április elsejétől működő intézmény a pénzügyi befektetések és szolgáltatások felügyeletét látja el.

Pinceváltó → A váltón feltüntetett fizetésre kötelezett személy fiktív, nem létezik.

Portfólió (Portfolio) → Egyének, háztartások, szervezetek által tartott eszközök, aktívák. Gyakran csak pénzügyi aktívákra értelmezik, de a makroökonómia – elsősorban a monetarizmus – figyelembe veszi a dologi javakat és az emberi tőkét is. Ez a tágabb értelmezés feltétlenül szükséges a monetaristák keresletmagyarázatához.

Portfóliómenedzselés (Portfolio Management) → A kiválasztott befektetési eszközök tényleges hozamának figyelemmel kísérése, értékelése, az előnyösnek látszó módosítások végrehajtása.

Prudenciális szabályozás, prudenciális szabályok (Prudential regulation) → Felügyeleti szabályozás, amely a pénzintézetek túlzott kockázatvállalását korlátozza. A prudenciális szabályok betartása esetén a hitelintézet képes folyamatosan fenntartani hitelképességét, likviditását.

Reálárfolyam (Real exchange rate) → Meghatározott termékek, szolgáltatások és termelési tényezők meghatározott csoportjának azonos valutákban kifejezett relatív árait, vagy költségeit, végső soron a belföldi és a külföldi ár- vagy költségszintet hasonlítja össze. A kiszámított mutató értékével kell korrigálni a nominális árfolyamot. Csökkenése a versenyképesség növekedését, emelkedése annak romlását fejezi ki.

Reálegyenleg(reálpénz)hatás (Real ballance effect) → A változó árszínvonal következtében a vagyonomérlegben tartott nominális pénzkészlet vásárlóereje, reálnagysága is módosul. Ha emelkedik annak nagysága, akkor csökken a pénz határszolgálat, tehát egy részét kiadják. A pénz kiadása azonban keresletet jelent más vagyontárgyak iránt, ennek hatására emelkedik azok ára.

Reálhozam (Real return) → Kockázat és inflációmentes gazdasági környezetben elérhető hozam.

Reálpénzmennyiség (Real money balances) → Reálpénzen egy adott nominális pénzmennyiségen vásárolható áruk és szolgáltatások összességét értjük, nagyságát a pénzmennyiség és az árszínvonal hányadosa határozza meg.

Refinanszírozási hitel (Refinancing credit) → 1) A központi bank kereskedelmi bankoknak kereskedelmi váltók viszontleszámítolása (rediszkontálása), letétbe helyezett értékpapírok ellenében (lombard hitel) hitelt folyósít. 2) A központi bank a kereskedelmi bankoknak előre meghatározott céllal nyújt hitelt, hogy

azok ezt a gazdaságpolitika által meghirdetett programokban részt vevő vállalatoknak – amennyiben azok az elvárásoknak eleget tesznek – továbbadják.

Részvény (Share) → Tulajdon- és egyéb jogokat megtestesítő értékpapír. Birtokosa részesedése mértékében tulajdonosa az adott társaságnak, jogosult a közgyűlésen részt venni, szavazni, jogosult továbbá a vállalati jövedelem arányos részére.

Spekulációs buborék (Speculative bubble) → Olyan esetekben képződik, amelyekben egy befektetési eszköz ára kizárólag amiatt emelkedik gyors ütemben, mert a befektetők további gyors növekedését anticipálják. Ha ez a hit szertefoszlik, a lufi kipukkad.

Spread (Spread) → Egy határidős ügylet különböző időpontokban érvényesülő lejáratú árfolyamaiban mutatkozó eltérés.

Stabilitási és Növekedési Paktum (Stability and Growth Pact) → Az 1997-es amszterdami tanácskozáson elfogadott politikai megállapodáson és két kapcsolódó rendeleten alapul. A gazdasági feszültségek megelőzése érdekében az unió felügyeli a tagországok költségvetési egyenlegének alakulását, koordinálja, összehangolja azok gazdaságpolitikai instrumentumait. Ha ennek ellenére mégis jelentős a költségvetési hiány, akkor a túlzott deficit eljárását alkalmazzák.

Szterilizáció (Sterilization) → Azoknak a jegybanki műveleteknek az összessége, amelyek célja a devizapiaci intervenció belföldi pénzkínálatot befolyásoló hatásának ellensúlyozása.

Swap (Swap) → Az a szituáció, amikor egy befektető valamely pénzügyi eszköz azonnali illetve határidős piacán szimultán ellentétes tranzakciókban vesz részt. A pillanatnyilag vásárolt eszközt egy bizonyos idő lejártá után értékesíti, illetve az éppen eladott eszközt egy határidő után visszavásárolja (a partnerek nyilván különböző személyek).

Szabad tartalék (Excess reserves) → A kereskedelmi bankoknál a kötelezően előírt tartalékon felül lévő tétlen pénzügyösszeg.

Származékos (derivatív) pénzügyi eszközök (Derived financial instruments) → Azok az értékpapírok, tőzsdei és banki szerződések, amelyek árfolyama a mögöttük levő eszközök árának függvényében alakul.

Szupersemlegesség (Super neutrality) → A Racionális várakozások iskolájának feltevése, mely szerint a pénzkínálat növekedési ütemében bekövetkezett változás hosszú távon sem hat a reálszférára. Ebből következően tagadják az inflációs és a munkanélküliségi ráta közötti szétartó, trade off mozgást.

Tétlen pénzkészlet (Idle balances) → 1) A kereskedelmi bankoknál a kötelező tartalékokat képező pénzmennyiség, amelyet a pénztárban (páncélteremben), illetve a központi banknál vezetett számlán tartanak. 2) Bármely gazdasági szereplőnél a forgalomból kivont, vagyontartási formaként megjelenő pénzmennyiség.

Tőkepiac (Capital market) → Egymással kölcsönös kapcsolatban lévő piacok csoportja, amelyeken a tőkét pénz formájában létrehozzák, illetve különböző feltételekkel, különböző időtávokra kölcsönzik.

Törzsrészcvény (Equities) → Azok a részvények, amelyek szavazati és a profitból osztalék címén történő részesedésre való jogot biztosítanak tulajdonosaik számára.

Tőzsdeindex (Stock Exchange Index) → Az adott tőzsdén forgó értékpapírok árfolyamának egy kiválasztott bázisidőponthoz képest bekövetkezett alakulását fejezi ki. (A Budapesti Értéktőzsde indexe, a BUX indexének bázisául az 1991. január 2-án érvényes árfolyamok szolgálnak.)

Transzparencia (Transparency) → A jegybanki működés átláthatósága a gazdaság szereplői számára. A transzparens működés elősegíti, fokozza a gazdasági aktorok bizalmát a célkitűzések megvalósíthatóságában, hozzájárul a monetáris politika hitelességének kialakításához.

Túlértékelt valuta (Overvalued currency) → Olyan valuta, amely esetében a hivatalos árfolyamot az egyensúlyi árfolyam fölött rögzítették.

Vagyontartási eszköz funkció (Money hoarding tool function) → Az értékpapírok árfolyamának változékonysága, az értéktőzsde bessz-hangulatában bekövetkező árfolyamcsökkenés, az ingatlanok adás-vételével kapcsolatos illetékek, ügynöki díjak miatt az emberek vagyonuk egy részét pénzforgásban kívánják tartani, vagyonmértékük szerkezetét ugyanakkor a változó feltételeknek megfelelően módosítják. A kamatláb várható növekedése negatívan hat az értékpapírok árfolyamára, ezért azokat például pénzzel helyettesítik portfóliójukban, tehát megnő a spekulációs pénzkereslet, erősödik a pénz vagyontartási eszköz funkciója iránti igény.

Váltó (Bill) → Jogszabályban rögzített formai követelményeknek eleget tevő, névre vagy rendeltetésre szóló értékpapír. Rövid lejáratú (általában hat hónapon belül lejáró) adóslévél, fizetési ígéret. A szükséges formai követelményeknek eleget téve a váltó forgathatóvá válik. A bankok az érvényes rövid távú kamatlábbal a váltó birtokosának kívánságára leszámítolják, azaz kifizetik a névérték és a lejáratig hátralevő időre esedékes kamat különbözetét.

Valuta-felértékelés (Revaluation) → A hivatalos, deklarált valutaárfolyam megváltoztatására, növelésére irányuló jegybanki lépés. Ösztönzőleg hat az importra, korlátozza az exportot.

Valuta-felértékelődés (Currency appreciation) → A nemzeti valuta árfolyamának emelkedése más országok valutáiban kifejezve, vagy egy lebegő árfolyamrendszerben. Kedvezően hat az importra, visszaveti az exportot, hatására romlik a külkereskedelmi és a nemzetközi fizetési mérleg egyenlege. Ha a spontán módon felértékelődő valuta kilép a monetáris politika által meghirdetett sávból, a központi bank feladata, hogy valutapiaci intervenciókkal az árfolyamot visszaszorítsa a sávhatárok közé.

Valutakosár (Currency basket) → A nemzeti valuta árfolyamának meghatározása gyakran nem egyetlen külföldi valuta relációjában történik, hanem több különböző valuta árfolyamának súlyozott átlagát veszi alapul a jegybank. Ezeknek a valutáknak és a hozzájuk tartozó súlyoknak az összessége a valutakosár. (Hazánkban 2001 májusáig alkalmaztuk ezt a módszert.)

Valuta-leértékelés (Devaluation) → A hivatalos, deklarált valutaárfolyam megváltoztatására, csökkentésére irányuló jegybanki lépés. Ösztönzőleg hat az exportra, korlátozza az importot.

Várakozások (Expectations) → A gazdasági változók jövőbeli értékeire vonatkozó becslések, prognózisok, tervek. A gazdasági szereplők várakozásait, anticipációikat megfogalmazhatják eddigi tapasztalataik, empirikus ismereteik alapján szubjektív becsléssel, de felhasználhatnak bonyolult matematikai-statisztikai modelleket is. A várakozások nagy része önmagát megvalósító várakozás. Az anticipáció kiemelkedő fontossággal bírnak a gazdasági jövőbeli teljesítménye és egyensúlya szempontjából.

Vételi opció (Call option) → Szerződésben rögzített jog, adott áruk vagy értékpapírok meghatározott áron történő, meghatározott határidőig megvalósítható vételére. Arra irányuló spekuláció, hogy az ár növekszik, így a szerződéskötés időpontjában érvényes áron vásárolt termék vagy értékpapír a leszállítás időpontjában lényegesen magasabb áron továbbadható.

Világpénz funkció (Universal money function) → Egy ország nemzeti valutája a határokon kívül is betölti forgalmi, fizetési, elszámolási, vagyontartási eszköz funkcióját. A valuták többsége a világpénz funkciót csak korlátozottan tölti be, csak néhány valuta - dollár, euró - látja el ezt a feladatot széleskörűen, ezek a kulcsvaluták.

Virtuális értékpapír (Virtual Securities) → Az értékpapíroknak ez a típusa dematerializált, azaz ezeket nem nyomtatják ki, hanem azokat elektronikus formában a Központi Elszámolóház és Értéktár (Keler) Rt. Számítástechnikai rendszerében tartják nyilván.

Volatilis (Volatile) → Változékony, ingadozó.

Zártvégű alap → A letétkezelő befektetési jegyeket a lejárat határidő, illetve az alap felszámolása előtt nem köteles visszavásárolni. A nyilvános módon létrehozott vagy azzá vált alapokat a kibocsátó köteles a tőzsdén bevezetni.